

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ В СЕМЕЙНА СРЕДА

Соня Баева

Още приживе Светослава Славейкова успя да издири и събере спомени от множество роднини, приятели, писатели, артисти и общественици, с които Пенчо Славейков е бил в контакт. Повечето от тия хора днес вече са покойници и техните спомени, които преди десет години ни изглеждаха недостатъчно интересни, днес далеч не отговарят на тогавашното ни виждане. Напротив. Макар и написани не съвсем „литературно“, в тях живее духът на времето, те говорят с езика на епохата. Особено интересни са ония от тях, които засягат родната среда и атмосфера, в които е живял поетът, интересния образ на неговата майка — Ирина Славейкова, последните години от живота на баща му, къщата и всекидневието им в Трявна, Търново и София. Незаменимо е оставеното от Екатерина Каравелова, която характеризира майката на поета само с една дума — добра българка. И това наистина като че ли е най-типичното ѝ качество. Във всичко тя е българка — и в гордото си търпение, и в упоритата си работоспособност, и в непреклонния си характер. За съжаление обаче спомените, които тук обнародваме от Каравелова, представляват само откъс-чернова от една нейна статия, предназначена за сборника, който трябвало да излезе по случай 35-годишнината от смъртта на Пенчо Славейков. Сборникът не видял бял свят. Спомените пропаднали. След време, когато Светослава Славейкова посетила Каравелова с молба да ѝ разкаже нещо от живота на нейната баба, тя, която вече била към края на живота си, отговорила: „Вече нищо не мога да си спомня, аз всичко написах тогава.“ Съобщаваме това, с надеждата, че все още е възможно спомените на Екатерина Каравелова да се открият случайно забравени в някой архив или редакция.

Особен интерес представлява и написаното от Радка Миланова. То допълва образа на баба Ирина, пренася ни в прекрасната Славейкова къща с джамлъците, и калдъръмчетата. От тежко болния вече дядо Славейков Радка не запомнила почти нищо друго, освен доброто му сърце. Защото то единствено останало да живее до край. В тези спомени се откроява и светлият образ на по-голямата дъщеря Донка, наследила от майка си необикновения ното трудолюбие и любов към реда и красотата, но вече пречупени през едно самопожертвувателно и любящо сърце. Тук можем да видим и Рачо Славейков, който най-много от децата приличал на майка си, хубавец, сериозен и затворен, но съвсем не лош, както понякога изглеждал, естественият и непринуден Иван, оженен за „знатна“ мома, на която трябвало да говори на „вие“ и най-после „безбожният“ чичо Пенчо, който винаги се опитвал дръзко да разбива наивната детска вяра за „религиозно-нравствения“ свят, в който живеело тогава момичето.

Ценни са и спомените на Георги Тулешков за братя и сестрата на Петко Славейков, за интересния образ на Марин Бамбарата — приятел на Капитан Никола и пакостник за турците. За тях досега не се знаеше почти нищо. А всеки факт, свързан със семейството на Петко Славейков, представлява за изследователя извънреден интерес. Всички тия, богати с непосредствени впечатления спомени, ни дават жива представа за духът и средата, в които израстват и живеят двама от най-интересните български писатели Петко и Пенчо Славейкови.

МАЙКАТА НА ПЕНЧО — ИРИНА СЛАВЕЙКОВА

Екатерина Карavelова

При първото ми посещение на Славейковия дом пред мене се изправи една ниска на ръст, пълна жена, много спретната, с кръгло лице, силно прошарени коси, ниско чело. Строги кафяви очи ме загледаха, от малките уста се отронваха къси изречения. Тя не бе словоохотлива. Когато при първото отиване у Славейкови запитах Петко: „Каква е баба Славейкова?“ Той отговори само: „Добра българка“.

„Добрата българка“, жената на дядо Славейкова, малцина познаваха, още по-малко си даваха труд да разберат, какво се крие зад нейната затвореност и мълчание. Редко съм срещала работлива жена като нея. Утрото бе посветено на готвение, че Славейкови, начело с дедо, обичаха да си похапнат и си похапваха юнашки. По-вкусни госби, приготвени от майка Ирина и моята собствена майка, никога, нигде не съм яла в живота си. А била съм на богати трапези с най-изискани блюда, но нищо не ми се е услаждало като приготвеното от двете майки. Хеле, баниците! В „Кървава песен“ Пенчовия старец Дивисил — по образ реч и мироглед поразително наумява дедо Славейкова, а баницата на гощавката в чест на Войводата е копирана от izdelието на майка Ирина, че тя бе безподобна майсторица. . .

В София семейството на Славейкови замени моето в Русе. За учудване на всички аз можах да спечеля сърцето на майка Ирина, а то бе тесно, затворено, държеше под седем ключа всички горчивини, изживени през скитническите години на даскал Петко, когато тя в родния си град Тревна е трябвало сама да се справя с рояк деца (пет момчета и две момичета) все палавци, да полага грижи за храната, облеклото и учението им. Вродената ѝ гордост не ѝ допускала да се обърне за помощ даже към баща си, който е бил заможен човек. Той ѝ доставял всеки месец само брашно. Можела ли тя да нахърни честта на мъжа си?! Хората да узнаят, че той не полага грижи за семейството си! Благодарение (че) сандъците са били пълни с платна, черги, разни тъкани работи (дар от моминството ѝ), с които е смогвала да посрещне нуждите покрай обличането на немирниците. Във всички майчини грижи голям дял е вземала най-голямата дъщеря Донка, която сама прекарала сурово детство и страдала за по-малките си братя от често прилагания „дървен Господ“. Пенчо с присъщата нему откровеност, като говори за двегодишното учение в Тревна при даскал Витанова и стария зографин Генчо, спомняйки си за боя на първия и благостта на втория, от когото бил получил първите си познания по френски изповедваше: „бягахме от училището. . . да крадем по градините где ябълки, где картофи, да се къпем в реката, вечерта ще ядем бой на сирмия. . . И сутринта пак това“. . .

Братът Христо е бил признат „войвода“ на палавците. Та как тая майка да се справи без „дървен Господ“. Донка, като орлица се е застъпвала за тях и ги е закриляла с всичката своя сестрина нежност и топлина, от която сама е била лишена през цялото си детинство